

**ՑՈՒՑԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԽՈՍՈՒՅԹԻ ԵՎ ՏԵՔՍՏԻ
ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՎԵՐԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑ ԵՎ
ԿԱՆԽԵՆԹԱԴՐՈՒՅԹԻ ԽԹԱՆ**

ՀՐԱՆՈՒՇ ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ

Հոդվածում քննվում են լեզվի ցուցային միավորները դրանց համավերաբերական գործառույթի տեսանկյունից, երբ դրանք հղում են խոսույթի որոշակի հատվածների: Կատարելով համավերաբերության գործառույթ՝ ցուցային միավորները խթանում են (գոյութենական) կանխենթադրույթներ: Ուսումնասիրության արդյունքները բացահայտում են, որ տեքստի ցուցային նշան – խոսույթի կանխենթադրույթ համավերաբերությունն իրականում ստեղծում է ամբողջական խոսույթ և ներկապակցված տեքստ:

Բանալի բառեր – ցուցայնություն, ցուցային նշան, կանխենթադրույթ, տեքստի ներկապակցում, համավերաբերություն, ամբողջական խոսույթ, ֆենոմենոլոգիական և լեզվական ճանաչողական կառույցներ:

Տեքստի քերականական ներկապակցման հարաբերությունների առկայացման ամենաառանցքային միջոցներից մեկը դերանվանական վերաբերությունն է:

Դերանունները, որոնց գործառույթը լեզվական ճանաչողական կառույցներն արտալեզվական իրողությունների և իրավիճակների հետ հարաբերակցելն է, իմաստային անփոփոխակներ են¹, քանի որ դրանք ներառում են իրենց հարաբերակից լեզվական ճանաչողական կառույցների իմաստները՝ որպես կանխենթադրույթներ: Փաստորեն դերանունը, վերաբերելով բազմաստորոգական կառույցի որոշակի միավորի/ հատվածի, տեքստի, կանխենթադրում է դրա գոյությունը՝ սերելով (գոյութենական) կանխենթադրույթ, որն այս դեպքում հանդես է գալիս որպես դերանվան/ ցուցային նշանի հարաբերակից, վերաբերելի: Բազմաստորոգական կառույցի, տեքստի մասերի հարաբերակցումը ցուցային նշան – կանխենթադրույթ համավերաբերության միջոցով ստեղծում է ամբողջական խոսույթ և ներկապակցված տեքստ:

Դերանվան իմաստը սահմանելու համար Թ. Գիվոնը դրանց իմաստային կառուցվածքում տարանջատում է երկու տարբեր հիմնիմաստ՝ ա) բոլոր

¹ **Шведова Н.Ю.** Детерминирующий объект и детерминирующее обстоятельство как самостоятельные распространители предложения // Вопросы языкознания, Москва, 1964, №2, стр. 77-93.

դերանունների իմաստային հատկանիշները գրեթե համընկնում են, բ) դերանուններն առկայացնում են այդ ընդհանուր իմաստային հատկանիշները տեքստում հնարավորինս լիարժեք, առանց այլ իմաստային հատկանիշներ հավելելու²:

Դերանուններով առկայացած լեզվի տարբեր ենթահամակարգերի իմաստները «ամբողջացնում են աշխարհի լեզվական պատկերի գեղարվեստական կտավը»³: Մեր կարծիքով դա նշանակում է, որ աշխարհի լեզվական պատկերի ամբողջականության կարևորագույն նախապայմաններից մեկը մի կողմից բառային միավորի և դրա իմաստի՝ որպես որոշակի (գոյութենական) կանխենթադրույթ, հարաբերակցումն է, իսկ մյուս կողմից դրան հարաբերակից դերանվան իմաստն է, որոնք խոսույթում և տեքստում առկայանում են դերանվանական ներկայակցման վերաբերության հարաբերության միջոցով:

Չնայած, որպես կանոն, վերաբերությունը լեզվական միավորի հարաբերակցումն է արտալեզվական իրողության հետ. այն կարելի է վերագրել նաև մի միավորի հարաբերակցմանը մյուսին տեքստում: Տեքստային համավերաբերության հիմքում ընկած է լեզվական ճանաչողական կառույցի իմաստը (գոյութենական)՝ կանխենթադրույթը. «վերաբերությունը կանխորոշված է իմաստով»⁴: Ե. Պադուչևայի նախանշած իմաստային վերաբերության հիմքը տեքստի, բազմաստորոգական կառույցի որոշակի հատվածի իմաստի, այսինքն՝ (գոյութենական) կանխենթադրույթի առկայությունն է, որն էլ հնարավոր է դարձնում այդ վերաբերությունը՝ ցուցալին միավորը և կանխենթադրույթը դարձնելով համավերաբերելիներ: Այս խնդրի շուրջ Մ. Հելիդեյի և Ռ. Հասանի հայեցակետը գրեթե համընկնում է Ե. Պադուչևայի տեսակետի հետ: Նրանք սահմանում են վերաբերությունը որպես «լեզվական միավորների միջև այնպիսի իմաստային հարաբերություն, որի դեպքում մեկի իմաստը հնարավոր է մեկնել մյուսի վերաբերական իմաստին հարաբերակցելու միջո-

² **Givon T.** Prototypes: Between Plato and Wittgenstein // Noun classes and categorization: Proceedings of a Symposium on categorization and noun classification, Eugene, Oregon, October 1983, Craig C. (ed.), Amsterdam; Philadelphia, 1986, p. 195.

³ **Шведова Н.Ю.** Теоретические результаты, полученные в работе над «Русским семантическим словарем» // Вопросы языкознания, Москва, 1999, №1, стр. 10.

⁴ **Падучева Е.В.** Высказывание и его соотносительность с действительностью (референциальные аспекты семантики местоимений) // Падучева Е.В. Изд. 3-е, стереотипное. Москва, 2002, стр. 70-80.

ցով»⁵: Սակայն դերանունների իմաստն առանձնահատուկ է: Լինելով իմաստային անփոփոխականեր, այսինքն՝ բառեր, որոնք ունեն առավելագույնս ընդհանրական իմաստ, դրանք ձեռք են բերում որոշակի իմաստ միայն տեքստում. «Այս բառերի իմաստը ամբողջովին պայմանավորված է վերաբերելի իմաստային հատկանիշներով, որոնց ընտրությունը կախված է տվյալ խոսքային ակտից»⁶:

Վերաբերության ակտը ենթադրում է տեքստի խոսույթում որոշակիացնել, առանձնացնել որոշակի նախանշված իրողություններ՝ կանխենթադրույթներ: Սա է պատճառը, որ հնարավոր չէ տարանջատել դերանվանական վերաբերությունը և ցուցայնությունը: Վերլուծելով դերանվանական բառերի ծագումն ու իմաստաբանությունը՝ Կ. Բյուլերը դրանք դասում է մեկ խոսքի մասի մեջ՝ ելնելով դրանց գործառական ընդհանրությունից, և ցուցային գործառույթ վերագրում բոլոր տեսակի դերանուններին, որի մեջ մտնում են և՛ հարաբերական, և՛ անձնական դերանունները. «... դասը սահմանվում է ոչ թե դրա անդամների դերանվանական կիրառության հատկանիշով, այլ ցուցային գործառույթի հատկանիշով»⁷:

Է. Բենվենիստի պնդմամբ ցուցային միջոցները կոչված են «ծառայելու լեզուն խոսքի վերածելու համար»⁸: Ցուցային բառերը այսպես կոչված «շարժական որոշիչներ են» (shifters)⁹, որոնք կարող են հղել ցանկացած վերաբերելի, այսինքն՝ խոսույթի ցանկացած կանխենթադրույթի: Ցուցային միավորների հիմնական գործառույթը «զգայական ընկալման ենթակա առարկաների... և երևույթների նույնականացումն ու տարբերակումն է այն հատկանիշների հիման վրա, որոնցով այդ առարկաներն ու երևույթները բնորոշվում են հաղորդակցական ակտի ցուցիչներին հարաբերակցելու միջոցով»¹⁰:

⁵ Халлидей М.А.К., Хасан Р. Когезия в английском языке // Исследования по теории текста. Реферативный сборник. Москва, 1979, стр. 110-111.

⁶ Арутюнова Н.Д. Коммуникативная функция и значение слова // НДВШ ФН, Москва, 1973, № 3, стр. 43.

⁷ Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка: Пер. с нем. /Общ. ред. и коммент. Т.В. Булыгиной, вступ. ст. Т.В. Булыгиной и А.А. Леонтьева/. Москва, 2000, стр. 107.

⁸ Кирвалидзе Н.Г. Прагматический аспект дейктических средств языка // НДВШ ФН, Москва, 1988, № 6, стр. 58.

⁹ Նույն տեղում, էջ 58:

¹⁰ Նույն տեղում:

4. Բյուլերի առաջարկած ցուցայնության հայեցակետը լեզվաբանական հետազոտություններում հիմնականում օգտագործվում է տիպական լեզվական իրավիճակի *ցուցային ցուցիչներ*¹¹ նկարագրելու համար, այսինքն՝ մատնանշում է դրա մասնակիցներին, տեղը և ժամանակը: Սրանք նույնպես խոսույթում հանդես են գալիս որպես (գոյութենական) կանխենթադրույթներ: Հատկանշական է, որ ցուցայնության բոլոր տեսակների իմաստավորման ելակետը հասցեագրողն է: Այս տեսակետից տեղին է մեջբերել՝ ինչպես է բնորոշում ցուցային բառերը Ս. Կացնելսոնը՝ մեր կարծիքով տալով ցուցային միջոցների խոսույթային չափորոշիչները. 1) դրանք իրավիճակային են, այսինքն՝ այդ միավորների իմաստային մեկնությունը կախված է լեզվական իրավիճակից, որից դուրս այդպիսի բառերի իմաստներն անորոշ են և անպարզ, 2) դրանք ծայրահեղ անհատական են (էգոցենտրիկ), այսինքն՝ ցուցային բառերի իմաստային մեկնության համար դրանք պարտադիր անհրաժեշտ է հարաբերակցել խոսողի հետ, 3) ցուցային միավորները սուբյեկտիվ են, այսինքն՝ դրանց իմաստը հնարավոր է մեկնել ոչ թե սեփական հատկանիշների հիման վրա, այլ խոսողի հետ անմիջական հարաբերակցման միջոցով, 4) դրանց իմաստը վայրկենական է ու վաղանցիկ, այն փոխվում է դրանց կիրառման մի դեպքից մյուսը¹²: Այսպիսով, հաղորդակցական-գործաբանական տեսանկյունից ցուցային միավորները հասցեագրողի համար հանդես են գալիս որպես հարաբերակցման կարևորագույն միջոց: Բացի այդ, ցուցային վերաբերությունը և դրանից սերող կանխենթադրույթները վայրկենական են և վաղանցիկ: Սա նշանակում է, որ միևնույն ցուցային միավորը կարող է կիրառվել միևնույն նախադասության, բազմաստորոգական կառույցի, տեքստի մեջ և հղվել բացարձակապես տարբեր վերաբերելիների: Դրանց վերաբերական իմաստը վերաբերելիի իմաստն է՝ որպես կանխենթադրույթ:

Վերաբերությունը (ցուցային հատկանիշը) հիմնականում առկայանում է ցուցային դերանունների միջոցով: Դրանք են անձնական, անդրադարձական, ցուցական, հարաբերական և այլ տեսակի դերանունները: Դրանք հղում են որոշակի վերաբերելիի՝ հստակեցնելով մարդկանց, իրեր կամ երևույթներ երկու ձևով՝ կա՛մ լեզվական իրավիճակի ցուցային ցուցիչներին հարաբերակցելու միջոցով, կա՛մ տեքստին հարաբերակցելու միջոցով: Սրանք բոլորը

¹¹ Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. Москва, 1978, 543 с.

¹² Кацнельсон С.Д. Содержание слова, значение и обозначение. Москва-Ленинград, 1965, стр. 5-6.

խոսույթի կառուցվածքի տեսանկյունից կանխենթադրույթներ են: Ցուցային դերանունների շարքին են պատկանում իրավիճակային-ցուցային (ես, դու) և համատեքստային-ցուցային (համավերաբերական (anaphoric)՝ երրորդ դեմքի անձնական, ցուցական և մի շարք այլ դերանուններ¹³:

Իրավիճակային-ցուցային դերանունների վերաբերելիները լեզվական իրավիճակի մասնակիցներն են: Վերաբերության այս տեսակը կոչվում է էկզոֆորիկ: Ասվածը լուսաբանելու համար դիտարկենք մի օրինակ՝

Բեր ինձ տուր, ես կրնեմ,— առաջարկեց վաճառականը¹⁴:

Համատեքստային-ցուցային դերանունները հղում են կատարում լեզվական իրավիճակին կամ դրա տեքստին: Վերաբերության այս տեսակը կոչվում է էնդոֆորիկ վերաբերություն: Հղելով լեզվական հաղորդակցության տեքստին՝ դրանք մատնանշում են որոշակի իրողության գոյությունը և դրա եզակիությունը հաղորդակիցների համար, որի իմաստը վերագրվում է համատեքստային-ցուցային դերանվանը՝ որպես խոսույթային կանխենթադրույթ: Օրինակ՝

Համբոն քաղաքում Գիքորին ծառա տրվավ բազազ Արտեմի տանը: Պայման էն էր, որ Գիքորը պետք է տունը մաքրեր, ամանները լվանար, ուր-նամանները սրբեր, դուքանը բաժին տաներ, ու էս տեսակ մանր ծառայություններ, մինչև մի տարի: Մի տարուց ետը բազազը նրան պետք է տաներ դուքան, շիներ դուքանի «աշկերտ», ու էսպես Գիքորը պետք է բարձրանար¹⁵:

Վերոբերյալ օրինակներից ակնհայտ է, որ ցուցային դերանունների երկու տեսակներն էլ կատարում են որոշակի վերաբերության գործառույթ՝ դրանով իսկ խթանելով որոշակի խոսույթային կանխենթադրույթ: Այսինքն՝ դրանցից յուրաքանչյուրը մատնանշում է որոշակի իրողության գոյություն: Այս հայեցակետի ջատագովներն են նաև Մ. Հելիդելը և Ռ. Հասանը՝ նշելով, որ վերաբերությունը. «...օժտված է որոշակիության իմաստային հատկանիշով, որը դրսևորվում է իրավիճակի համատեքստին հարաբերակցելու միջոցով»¹⁶: Այս տեսակետից մի հարց է ծագում. արդյո՞ք ցանկացած վերաբերություն օժտված է իմաստի որոշակիությամբ, այսինքն՝ կանխենթադրում է որոշակի

¹³ Крылов С.А. О семантике местоименных слов и выражений // Русские местоимения: семантика и грамматика. Владимир, 1989, стр. 8-9.

¹⁴ Թումանյան Հ., Ընտիր երկեր, 2 հատորով: Երևան, 1985: Առցանց աղբյուր. <http://armenianhouse.org/tumanyan/fiction-am/giqor.html>

¹⁵ Նույն տեղում:

¹⁶ Халлидей М.А.К., Хасан Р. Когезия в английском языке, стр. 111.

իրողության՝ որոշակի (գոյութենական) կանխենթադրույթի գոյություն: Մեր կարծիքով այն, որ վերաբերությունը, հատկապես դերանվանական վերաբերությունը, խթանում է որոշակի (գոյութենական) կանխենթադրույթ, այսինքն՝ իմաստային տեսակետից որոշակի իրողության գոյությունն է մատնանշում, վերագրելի է միայն տեքստային (համավերաբերական) վերաբերությանը լայն իմաստով, որի էությունը որոշակի միավորի իմաստի մեկնությունն է՝ այն տեքստում որոշակի նախանդամի (antecedent) հարաբերակցելու միջոցով: Հենց այդ նախանդամի իմաստը (գոյութենական) կանխենթադրույթն է, որը հանդես է գալիս որպես վերաբերելի որոշակի ցուցային միավորի համար և կանխենթադրում դրա գոյությունը: Այսինքն՝ տեքստի խոսույթը կազմված է փոխկապակցված կանխենթադրույթների ցանցից, որոնք և հանդես են գալիս որպես նախանդամ՝ դերանվանական ցուցային վերաբերության իմաստը մեկնելու համար: Փաստորեն ցուցայնությունը հանդես է գալիս որպես կանխենթադրույթի խթան, որը հղում է կատարում խոսույթի կանխենթադրույթի՝ այդպես ապահովելով թե՛ խոսույթի ամբողջականությունը, թե՛ տեքստի ներկապակցումը:

Անձնական դերանունների իմաստի որոշակիությունը պայմանավորված է դրանց նախանդամի *նախանշվածությամբ*¹⁷: Թ. Գիվոնը որոշակի է համարում այն վերաբերելին, որն արդեն հիշողության մեջ առկա է՝ ի տարբերություն դեռ չասվածի, չհիշատակվածի¹⁸: Սա հենց կանխենթադրվող տեղեկատվություն է՝ կանխենթադրույթ: Այս տեսակետից անորոշ են տալիս առաջին և երկրորդ դեմքի անձնական դերանունների վերաբերելիները, քանի որ դրանց վերաբերելին կարող է և նախանշված չլինել (օրինակ՝ զովագոյներում, շահագործման հրահանգներում, ուղեցույցներում և այլն), և, բացի այդ, այն անընդհատ փոփոխվում է՝ հաղորդակիցների դերային (հասցեագրող-հասցեատեր) փոփոխության պատճառով: Բացի այդ, Տ. Նիկոլաևան նշում է, որ. «նախանշվածը կարող է անորոշ լինել, օրինակ՝ *Дайте мне какую-нибудь ручку!* – *Вот и ручка для Вас*»¹⁹:

Փ. Սթրոսոնը²⁰ և նրա հետևորդ Ս. Քրիփքեն²¹ համարում են, որ անորոշ արտահայտություններն ունեն վերաբերելի, սակայն դա իմաստային վերա-

¹⁷ **Николаева Т.М.** От звука к тексту. Москва, 2000, 679 стр.

¹⁸ **Givón T.** Functionalism and grammar. Amsterdam & Philadelphia, 1995, 504 p.

¹⁹ **Николаева Т.М.** От звука к тексту, стр. 309.

²⁰ **Стросон П.Ф.** Идентифицирующая референция и истинное значение // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XIII, Москва, 1982, стр. 55-86.

բերություն չէ: Այլ կերպ ասած՝ առկա չէ որևէ նախանդամ, որի իմաստի մեկնությունը՝ որպես կանխենթադրույթ, կհանգեցնե՞ր անորոշ արտահայտության իմաստին՝ դրան հարաբերակցելու դեպքում: Հասցեագրողն օգտագործում է անորոշ լեզվական ճանաչողական կառույցներ՝ անորոշ իրողություններ նշանակելու համար: Մեր կարծիքով այս դեպքում գործ ունենք ոչ թե վերաբերության բացակայության հետ, այլ անորոշ վերաբերության հետ, որոնք (գոյություննական) կանխենթադրույթներ չեն խթանում: Այսպիսով, ի տարբերություն ցուցչային դերանունների, անորոշ դերանունների դեպքում գործ ունենք անորոշ վերաբերության հետ, որոնք տեքստում չունեն նախանդամ, որի խոսույթից կանխենթադրվող իմաստը կվերագրվեր նաև դրանց:

Հասցեագրողն օգտագործում է անորոշ, երբեմն հարցական դերանուններ, եթե դրանք մատնանշում են անորոշ իրողություններ, քանի որ դրանցով նշվող իրողությունը հայտնի չէ հաղորդակիցներին հետևյալ դեպքերում.

ա) այն անորոշ է իր համար, սակայն (հավանաբար) որոշակի է հասցեատիրոջ համար: Օրինակ՝

*Да, да, как это было? – думал он, вспоминая сон. – Да, как это было? Да! Алабин давал обед в Дармиштадте; нет, не в Дармиштадте, а что-то американское*²²;

բ) այն որոշակի է իր համար, սակայն անորոշ հասցեատիրոջ համար: Օրինակ՝

*– Օ՛Ֆ, սիրտս մաշել է,– գանգաւորվում էր փիկին Նաիրոն.– թե իմանաք՝ **ինչ** եմ քաշում ես դրա ձեռիցը*²³;

գ) այն անորոշ է հաղորդակցման երկու կողմերին էլ: Օրինակ՝

– Долли, что я могу сказать?.. Одно: прости, прости... Вспомни, раз-ве девять лет жизни не могут искупить минуты, минуты...

*Она стояла, опустив глаза, и слушала, ожидая, что он скажет, как будто умоляя его о том, чтобы он **как-нибудь** разуверил ее*²⁴:

²¹ Kripke S. Speaker's Reference and Semantic Reference // Contemporary Perspectives in the Philosophy of Language. French P., Uehling T., Wettstein H. (eds). Minneapolis (Minn.), 1977, p. 6-27.

²² Толстой Л.Н. Анна Каренина, Сборник сочинений в 22 томах. Том 8, книга первая, стр. 7 // http://rvb.ru/tolstoy/01text/vol_8/0031_1.htm.

²³ Թումանյան Հ., Ընտիր երկեր, 2 հատորով: Երևան, 1985: Աղցանց աղբյուր. <http://armenianhouse.org/tumanyan/fiction-am/giqor.html>:

Քննված օրինակները բացահայտում են, որ դերանվանական վերաբերությունը հաղորդակցման տվյալ պահին որոշակի խոսույթային իրողությունների իմաստը որոշակիացնելն է՝ կանխենթադրույթներ խթանել՝ հաղորդակցման տեքստի պատշաճ կառուցման, ընկալման և մեկնության համար: Այնուհանդերձ, անորոշ դերանունների դեպքում դրանց վերաբերական, կանխենթադրվող իմաստները կարող են լինել հավասարապես և՛ որոշակի, և՛ անորոշ հաղորդակիցների համար: Այսինքն՝ մի դեպքում դրանք պարտադիր կանխենթադրում են որոշակի իրողության գոյությունը, սակայն այն կարող է որոշակի չլինել հաղորդակիցներից մեկին կամ երկուսին: Այսինքն՝ խոսույթում դրանք առկա են՝ որպես որոշակի տեղեկատվություն՝ կանխենթադրույթ, սակայն հայտնի չեն կամ որոշակի չեն հաղորդակիցներից մեկի կամ երկուսի համար: Վերաբերության ակտը տեղի է ունենում, սակայն այն չի խթանում որոշակի կանխենթադրույթ, քանի որ դրա նախանդամը հստակ չէ: Մյուս դեպքում անորոշ դերանվան վերաբերությունը չի խթանում կանխենթադրույթ, քանի որ տեքստում այն չունի նախանդամ, որի իմաստը կդառնար խոսույթային կանխենթադրույթ, ինչպես վերջին օրինակում:

Իրողության նույնականացումն իր հերթին ենթադրում է դրա գոյությունը, այսինքն՝ խթանում է կանխենթադրույթ լայն իմաստով (ասելով լայն իմաստով՝ նկատի ունենք, որ այդ կանխենթադրույթը կարող է ոչ միայն խոսույթային լինել և սերել խոսույթից, այլ բխել հաղորդակիցների 'ԿՀ-երից' որպես նախադիպային իրողություն, ճանաչողական գիտելիք կամ պատկերացում): Իրողության նույնականացումը հղում է խոսույթի և տեքստի նախանդամներին՝ նախ ստեղծելով ամբողջական խոսույթ, ապա ներկայակցված տեքստ:

Նշենք, որ, բացի վերաբերական գործառույթից, տեքստում ցուցչային բառերը ծառայում են նաև շարակարգային փոխարինման համար: Համատեղելով ցուցչային և փոխարինման գործառույթները՝ ցուցչային դերանունները մասնակցում են տեքստի կառուցմանը՝ հանդես գալով որպես շարահյուսական ցուցանության միջոցներ, որոնք ծառայում են տեքստի շարահյուսական միավորները կապակցելու համար:

Ուսումնասիրության արդյունքները բացահայտում են, որ դերանվանական միավորները կարող են կատարել ցուցչային վերաբերական գործա-

²⁴ Толстой Л.Н. Анна Каренина. Сборник сочинений в 22 томах. Том 8, книга первая, стр. 18 // http://rvb.ru/tolstoy/01text/vol_8/0031_1.htm:

ոույթ ինչպես տարբեր նվազագույն տեքստային կառույցներում, այնպես էլ բարդ շարահյուսական միավորներում: Այսպիսի կառույցներում դրանք հիմնականում հանդես են գալիս համավերաբերական գործառույթով՝ խթանելով (զոյութենական) կանխենթադրույթներ:

ДЕЙКСИС В АНАФОРИЧЕСКОЙ ФУНКЦИИ И КАК АКТИВАТОР ПРЕСУППОЗИЦИЙ

ГРАНУШ ТОВМАСЯН

Дейктические знаки языка функционируют как анафора при соотношении этих же единиц с частями дискурса. В анафорической функции дейктические знаки фактически активируют (экзистенциальные) пресуппозиции. Соотношение дейктический знак – пресуппозиция формирует когерентный дискурс и связный текст, так как она создает имплицитную связь между частями текста и дискурса.

Ключевые слова – дейксис, дейктический знак, пресуппозиция, связный текст, когерентный дискурс, анафора, феноменологические и языковые когнитивные структуры.

DEIXIS AS ANAPHORA AND PRESUPPOSITION TRIGGER

HRANUSH TOVMASYAN

This article is concerned with the analysis of deictic units in the perspective of their anaphoric function when they refer to certain definite parts of the discourse. Functioning as anaphora deictic units they in fact trigger (existential) presuppositions.

The findings of the study reveal that deictic signs – discourse deixis functioning as anaphora in fact creates a coherent discourse and a cohesive text as it implicitly unites parts of the text and discourse.

Key words – deixis, deictic sign, presupposition, text cohesion, anaphora, text coherence, phenomenological and linguistic cognitive structures.